

TADEUSZ BANACHIEWICZ

Tadeusz Banachiewicz

Źródło: https://ms.polsl.pl/trysektor/materialy/Tadeusz_Banachiewicz.pdf

Tadeusz Banachiewicz urodził się 13 lutego 1882 roku w Warszawie w rodzinie ziemiańskiej, ojciec Tadeusza – Artur posiadał majątek ziemski we wsi Cychry. W 1900 roku Tadeusz ukończył ze srebrnym medalem V gimnazjum w Warszawie, a w 1904 ukończył studia astronomiczne na Wydziale fizyczno-matematycznym Uniwersytetu Warszawskiego. Za swoją pracę dyplomową otrzymał złoty medal i tytuł doktora.

W latach 1906 – 1907 studiował na Uniwersytecie w Getyndze w Niemczech, a 1907 i 1908 w Pułkowie w Rosji. Od 1908 do 1909 pełnił obowiązki astronoma - obserwatora w Warszawie, a następnie był asystentem w Obserwatorium Engelhardta pod Kazaniem w Rosji. W 1911 roku przepowiedział dla Ameryki Południowej zakrycie gwiazdy o nazwie 6G Librae przez satelitę Jowisza - Ganimesa oraz prowadził różne prace mające na celu głównie wyznaczenia siły ciężkości.

W 1915 roku uzyskał stopień naukowy doktora habilitowanego na Uniwersytecie w Kazaniu. Od roku 1915 pracował na Uniwersytecie Dorpackim w Estonii, gdzie ponownie uzyskał stopień naukowy doktora habilitowanego po obronie rozprawy naukowej pt.: „Trzy szkice z teorii refrakcji”. W marcu 1918 roku został profesorem nadzwyczajnym Uniwersytetu Dorpackiego. Po ewakuacji uniwersytetu do Rosji otrzymuje aż dwie propozycje objęcia stanowiska profesora – w Krakowie oraz w Woroneżu w Rosji.

W okresie od października 1918 do marca 1919 roku pełnił obowiązki zastępcy profesora geodezji na Politechnice Warszawskiej. W marcu 1919 roku przybył do Krakowa i został profesorem zwyczajnym i dyrektorem astronomicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. 28 maja 1920 roku został członkiem korespondentem Polskiej Akademii Umiejętności, gdzie zaczął wydawać „Okólnik Obserwatorium Krakowskiego” (pismo naukowe). W roku 1922 Banachiewicz wydaje „Roczniki Astronomiczne Obserwatorium Krakowskiego”, a od 1923 roku z jego inicjatywy wychodzi „Dodatek Międzynarodowy do Roczników Obserwatorium Krakowskiego”. W roku 1925 zapoczątkował wydawanie pisma naukowego „Acta Astronomica”.

W 1922 roku założył stację astronomiczną na wzgórzu Łysina w paśmie Lubomir. Wówczas przy wyborze miejsca pod astronomiczną stację obserwacyjną rozważano wiele

możliwych lokalizacji. Poszukiwania koncentrowały się na Beskidach, Gorcach i Górach Świętokrzyskich. Wybrano Lubomir, który wyróżniał się bardzo dobrymi warunkami fizjograficznymi do prowadzenia obserwacji astronomicznych.

Tadeusz Banachiewicz na szczycie Lubomira

Źródło: https://ms.polsl.pl/trysektor/materialy/Tadeusz_Banachiewicz.pdf

W latach 1922-1944 w obserwatorium astronomicznym na górze Lubomir prowadzono badania naukowe nad gwiazdami zmiennymi. Rezultatem tych badań były m.in. odkrycia komet – przez Lucjana Orkisz – „C/1925 G1” – 3 kwietnia 1925 roku oraz przez Władysława Lisa – „Kaho-Kozik-Lis – C/1936” 1-17 lipca 1936 roku. Na szczycie Lubomira do 15 września 1944 roku znajdowały się budynki Narodowego Instytutu Astronomicznego (obserwatorium i budynek mieszkalny), które zburzył i spalił okupant hitlerowski.

W 1927 roku Tadeusz zaprojektował chronokinematograf czyli instrument astronomiczny służący do obserwacji całkowitych zaćmień słońca, był on używany w czasie zaćmień Słońca w Laponii Szwedzkiej (1927), Stanach Zjednoczonych (1932), Grecji, Japonii i Syberii (1936).

Chronokinematograf

Źródło: <https://instrumenty.maius.uj.edu.pl/astronomia>

Banachiewicz w 1928 roku otrzymał tytuł doktora honoris causa (akademicki tytuł honorowy nadawany przez uczelnie osobom szczególnie zasłużonym dla nauki i kultury) Uniwersytetu Warszawskiego, natomiast w 1938 roku Uniwersytetu Poznańskiego. Otrzymał również brązowy medal za długoletnią służbę na Uniwersytecie Jagiellońskim.

6 listopada 1939 roku podczas II Wojny Światowej Tadeusz Banachiewicz został aresztowany przez Niemców wraz z innymi profesorami Uniwersytetu Jagiellońskiego w czasie Sonderaktion Krakau, w następstwie czego został wywieziony do obozu w Sachsenhausen, z którego wraca 9 lutego 1940 roku i wznowia pracę w krakowskim obserwatorium.

- W latach 1945-1951 – był profesorem i kierownikiem Katedry Geodezji Wyższej i Astronomii na Wydziałach Politechnicznych Akademii Górniczo Hutniczej w Krakowie.
- W 1946 roku został członkiem brytyjskiego Królewskiego Towarzystwa Astronomicznego.
- W 1948 roku otrzymał doktorat honoris causa Uniwersytetu w Sofii w Bułgarii.
- W 1949 powstał rękopis „Rachunku krakowianowego”, którego jest autorem.
- W 1952 roku został członkiem tytularnym Polskiej Akademii Nauk.
- W 1953 roku pozyskał od władz wojskowych Fort Skała na Bielanach jako nową stację zamiejscową. Uzyskał doktorat nauk matematycznych.
- Na sesji Polskiej Akademii Nauk z okazji 50-lecia pracy naukowej otrzymał Order Sztandaru Pracy I Klasy.
- 17 listopada 1954 roku zmarł w wieku 72 lat a pochowany został w krypcie zasłużonych Kościoła oo. Paulinów na Skałce.

Źródło: wisniowa.malopolska.pl